

Бугайчук К.Л.

Харківський національний університет внутрішніх справ, завідувач
науково-дослідної лабораторії, кандидат юридичних наук, доцент
klbugaychuk@gmail.com

АКТИВНА ОЦІНКА В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

У будь-якій діяльності людини необхідними її елементами є контроль і оцінка. Саме вони виступають регуляторами відповідної активності людини та дають їй інформацію про те, наскільки успішно йде процес, існуючі складнощі тощо. Контроль, зазвичай, розуміють як процес порівняння контрольованого об'єкта, діяльності з еталонами, нормами, критеріями. Оцінка ж виступає як усний або письмовий вираз результатів контролю. Здійснення контрольних заходів є необхідним елементом й освітнього процесу, в тому числі й дистанційного.

Традиційна практика оцінювання в дистанційному навчанні та й взагалі в будь-якій формі навчання показує, що звичайно єдиним суб'єктом оцінювання та контролю є викладач, слухачі не залучаються до цього процесу, оцінюються тільки результати навчання (то, як йде процес засвоєння знань залишається без уваги); зміст контролю (що буде оцінюватися) часто не вказується, застосовується тільки бальна або рейтингова оцінка. Багато фахівців розуміють, що така ситуація часто не показує реальних справ, що відбуваються в дистанційному курсі при опануванні слухачем навчальної програми, і це змушує їх шукати й інші альтернативні форми проведення контрольних заходів. До таких форм, зокрема, останнім часом відносять так звану «активну оцінку», на характеристиці якій ми зупинимося в нашій доповіді.

Активна оцінка – це стратегія навчання, в рамках якої учні мають можливість постійно бачити і розуміти свої успіхи (і цьому радіти), помилки (і працювати над ними); володіти процедурами оцінки, управляти особистим учінням [1].

Позиція слухача дистанційного курсу, коли викладач застосовує активну оцінку, характеризується наступним:

- я знаю навіщо і чому я повинен навчитися;
- мені подобається, коли викладач говорить зі мною (звичайно засобами ІКТ, або наживо у разі застосування моделі змішаного навчання) про мій прогрес і кожну хвилину знає, на якому етапі навчання я перебуваю;
- я отримую від викладача інформацію про те, що мною зроблено добре, що я можу поліпшити, як я можу розвиватися далі;
- я здійснюю контроль і оцінку своєї діяльності та її результатів, що дає мені можливість працювати над помилками і розвивати свою діяльність;
- я використовую знання і вміння моїх однокурсників.

Методика активної оцінки містить в собі 5 основних елементів [2]:

1. Мета навчання. Вона повинна формулюватися в термінах діяльності слухача дистанційного курсу, на зрозумілій йому мові. Ніякого двоякого розуміння мети бути не повинно. Для коректного формулювання мети треба використовувати таксономію Блума (в будь-якому варіанті) та застосовувати дієслова, які мають відображати не діяльність викладача, або абстрактні поняття, а саме результат навчання, що виражається конкретною дією.

2. Критерії оцінки. Викладач курсу має чітко визначити критерії відповідно до яких буде відбуватися оцінювання. Вирішити це допомагає питання: «На що я буду звертати увагу?». В дистанційному курсі ці вимоги бажано зафіксувати в окремому ресурсі, щоб слухач в будь-який момент міг перевірити свої результати за цими критеріями.

3. Зворотній зв'язок. Він має бути пов'язаний із критеріями оцінки. Підкреслимо, що це має бути не оцінка самого слухача, а поточних підсумків виконаної ним роботи. Часто особливостями зворотного зв'язку у дистанційному навчанні є або відсутність, крім оцінки, будь-якої реакції викладача на дії слухача, або використання однотипних фраз «добре», «молодець» «спробуй розвинути думки», «невірно» і т. ін.

У цьому випадку слухачам курсу треба задавати питання на кшталт:

– «Спробуй розвинути свою думку» - «Як, по-твоєму, зміниться результат, якщо ...?»;

– «Відповідь добра» - «Робота добра тому що а) ти навів гарний приклад...; виділив головні...; в) проаналізував...»;

– «Ти повинен старатися більше намагатися» - «Що ти міг би зробити по-іншому, щоб твоя робота була краще?»

Зворотній зв'язок в дистанційному курсі може також йти від слухача до викладача. Слухач може написати про форми і методи роботи викладача, про те, що він чекає від цього курсу. На початку і в кінці дистанційного курсу можна наводити анкету, де порушуються питання: «Що ви чекаєте від викладача та пропонованого курсу, як би ви хотіли, щоб він викладався?» тощо.

4. Ключові питання. Ключові питання – це питання, які тісно пов'язані як із загальними цілями курсу, так і з цілями конкретної теми. Вони покликані зацікавити кожного слухача та спонукати його до самостійного творчого пошуку. Найкраще ставити ключові питання на початку вивчення теми або курсу, таким чином вони будуть стимулювати пізнавальний інтерес [3]. Радимо ставити ключові питання орієнтуючись на 4-6 рівні таксономії Блума (аналіз, синтез, оцінка), наприклад:

– «Чим відрізняється порядок притягнення до відповідальності особи 1 та особи 2?» (Аналіз).

– Припустимо, що у справі з'явилися додаткові документи (показання свідків), як тоді зміниться зміст протоколу, складіть його, враховуючи вказані підстави (Синтез).

– Оціни плюси та мінуси прийняття нормативного акту... для фізичних та юридичних осіб (Оцінка).

Типові помилки при формулюванні ключових питань в дистанційному курсі, або при проведенні синхронних заходів (вебінар, google hungouts):

- викладач задає закриті питання і питання про факти (перший рівень таксономії Блума);
- викладач формулює питання неконкретно;
- викладач задає однотипні питання;
- викладач ставить запитання лише для вузької групи найсильніших слухачів;
- викладач не дає часу на обдумування відповіді;
- викладач сам відповідає на поставлене запитання, щоб продемонструвати правильну відповідь.

5. Взаємна оцінка і самооцінка. Коли є чіткі критерії оцінки, слухачі здатні оцінювати свою роботу самостійно. Підтримка викладача, безумовно, не буде зайвою. Але з тим же успіхом роботу можуть оцінити і інші слухачі курсу. Головне – щоб це відбувалося в тісному зв'язку з критеріями оцінки і з якісним зворотним зв'язком. Самооцінка і взаємна оцінка дозволяють слухачам курсу підготуватися до рефлексії, відповісти на питання: «Що я вмію?», «Над чим мені ще потрібно попрацювати?», «Що я повинен змінити в своєму навчанні?».

Відмітимо, що на курсах підвищення кваліфікації щодо розробки дистанційних курсів викладачами Харківського національного університету внутрішніх справ вивчаються окремі теми в яких вони опановують особливості впровадження елементів активної оцінки за допомогою LMS Moodle.

Для першого елементу активної оцінки викладається тема «Цілі дистанційного курсу», в якій слухачі навчаються формулювати навчальні цілі відповідно до таксономії Блума з використанням дієслів-дій. Наголошується, що такі цілі обов'язково мають бути виписані в окремому ресурсі «Цілі дистанційного курсу» та міститися на титульній сторінці курсу для кожної теми. Це дасть майбутнім слухачам цих курсів змогу одразу оцінити кінцеві результати навчання у зрозумілій формі.

Під час вивчення тем «Спілкування в дистанційному курсі», «Завдання в дистанційному курсі» викладачі вчать формулювати ключові питання відповідно до поставлених цілей теми за допомогою ресурсів «Форум» або «Задання», причому робиться акцент на тому, що такі питання, по-перше стимулюють пізнавальну діяльність слухачів, а по-друге, виключають можливість списати відповідь.

Особливості формулювання критеріїв оцінки та організації зворотного зв'язку, вивчаються слухачами в темі «Методичне забезпечення дистанційного курсу». При викладанні даної теми наголошується, що

обов'язковими складовими курсу є: вхідна та проміжні анкети для проведення опитування слухачів щодо проходження курсу, їх вражень та оцінки діяльності викладача, форум технічної підтримки, ресурс «Як оцінюються практичні завдання» тощо.

Підкреслимо, що для навчання викладачів використовується окремий дистанційний курс «Основи розробки дистанційного курсу засобами LMS Moodle» в якому реалізовано більшість компонентів активної оцінки, тому вони одразу можуть оцінити їх важливість, особливості застосування та напрями впровадження у своєму майбутньому навчальному курсі.

Проведений аналіз дозволяє нам сформулювати наступні висновки

1) активна оцінка є важливим та необхідним елементом організації дистанційного навчального процесу та повинна бути передбачена в структурі будь-якого дистанційного курсу;

2) активна оцінка дозволяє слухачам дистанційним курсів бачить те чому він повинен навчитися (цілі), розуміти свої успіхи та помилки (на що звертаємо увагу), володіти процедурами оцінки (взаємна оцінка та самоконтроль), а також спонукати їх на самостійний творчий пошук (ключові питання);

3) активна оцінка в дистанційному навчанні може бути реалізована за допомогою різноманітних інструментів LMS: форум, чат, завдання, веб-сторінка, засобами вебінарів та інших інструментів для проведення синхронних заходів, сервісами Google та ін.

Наприкінці зазначу, що автор статті восени 2015 року закінчив дистанційний курс «Активна оцінка в e-learning», який був організований керівниками освітнього порталу e-learning.by, про що здобув відповідний сертифікат. На курсі вивчався зміст та елементи активної оцінки, а також особливості її здійснення засобами форумів, вебінарів, електронних курсів, сервісів web 2.0, а також за допомогою методу Scrum.

Вважаю, що подібні курси, або навчальні теми з активної оцінки повинні стати обов'язковими при проведенні підвищення кваліфікації викладачів в галузі використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та в галузі організації дистанційного навчання і розробки дистанційних курсів.

Література:

1. Запрудскі М.І. Актыўная ацэнка – новая стратэгія навучання [Електронний ресурс] / М.І. Запрудскі. – Режим доступу: <http://aacenka.by/?p=7540>

2. Локтева Е.В. Что такое «активная оценка»? [Електронний ресурс] / Е.В. Локтева. – Режим доступу: <http://goo.gl/rs1jgF>

3. Сеген Е.А. Активная оценка в помощь эффективному обучению [Електронний ресурс] / А.Е. Сеген. – Режим доступу: www.academy.edu.by/files/Aktivnaya%20otsenka-himia.pdf